

ob os Graii ora obvertebant sua? Non mehercule suspicatus sum illam affore: sed tamen ne Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset objectum, habere eum Laida: *Habeo*, inquit, non habeo a Laide.⁶ Græce hoc melius. Tu, si voles, interpretaberis. Me vero nihil istorum ne juvenem quidem movit unquam, ne nunc senem. Convivio delector. Ibi loquor,⁷ quod in solum, ut dicitur; & gemitum in risu maximos transfero. An tu id melius, qui etiam philosophum irriferis? Cum ille, si quis quicquam⁸ quæreret, dixisset; cœnam te quærere⁹ a mane dixeris. Ille baro te putabat quæsiturum, unum cælum esset, an innumerabilia. Quid ad te? At hercule cœna nunquid ad te?¹⁰ Ibi præsertim. Sic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur: dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur una non modo non contra legem, si ulla nunc lex est: sed etiam intra legem, & quidem aliquanto. Quare nihil est, quod adventum nostrum extimescas. Non multi cibi hospitem accipies, sed multi joci. Vale.

⁶ Græce] Aristippi Græca verba sunt, *E'yo, & de i'yo*: quæ recitat Athenæus lib. XII. quod Cicero in Græce melius videtur, quam Latine, non quia Græce dicitur brevius: æque enim breviter Latine dicitur: sed quia verbum *E'yo* quiddam amplius, quam *Habeo*, significat: quod referri ad concubitum potest. *Manut.*

⁷ Quod in solum, ut dicitur] Hoc proverbium, *Quod in solum venit*, vel *Quodcumque in solum venit*, quilibet significat: & quidquid occurrit, quidquid casus fert: non pro ratione, aut pro recta voluntate, sed temere, casu, sortuito. Vide lib. I. de Nat. Deor. cap. 23. *Idem.*

⁸ Quæreret] Ex instituto Gorgiæ Leonini, qui primus est ausus in conventu possidere questionem, id est jubere dicere, qua de re quis vellet audire. Lib. II. de Fin. in principio. *Idem.*

⁹ A mane] Non hoc significat, quod Manutius putat, se quærere cœnam, quæ a mane inciperet: sed se a mane quærere, qui illum invitaret ad cœnam hora solita instituerendam, aut saltem de die: sicut illi sodales Catulliani, qui in trivialis quærebant vocationes. *Grævius.* Habuit fere Manutii sententiam altera pagina.

¹⁰ Ibi præsertim] Tibi, non ibi, lego cum omnibus libris antiquis. *Manut.*

EPISTO-

EPISTOLARUM
AD FAMILIARES
LIBER X.
CICERO PLANCO.

L abfui¹ proficiscens in Græciam: & postquam² de meo cursu Reipublica sum voce revocatus, nunquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta est, non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cujusquam. Itaque mihi³ maxime curæ est, non de mea quidem vita, cui satisfeci vel ætate, vel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat, in primisque, mi Plance, expectatio consulatus tui; quæ⁴ ita longa est, ut optandum sit, ut possimus ad id tempus reipublicæ spiritum ducere. Quæ potest enim spes esse in ea republica, in qua hominis impotentissimi atque intemperatissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet ullam? nec leges ullæ sunt, nec judicia, nec omnino simulacrum aliquod ac vestigium civitatis? Sed cum⁵ asta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat quod singulis de rebus scriberem. Illud autem

ARGUMENTUM. Invehitur in Antonii immoderatam potentiam, & Plancum transalpina: Galliæ præsidem hortatur, ut in remp. incumbat: & tandem de Furnio benigne suscepto gratias agit. Anno U. C. 709.

¹ Proficiscens in Græciam] Desperata libertate, Antonio consule post Cæsaris necem pro sua libidine cuncta administrante. Vide epist. 25. lib. XII. & Philipp. I. Manut.

² De meo] Nonnulli, de medio.

³ Maxime curæ est, non de mea] Sic Gru-

terus & Grævius: sed Victorius, maxime curæ est, &c. Manutius, maxima curæ est, &c. Lambinus, maxime curæ est, non mea quidem, &c. Varias id genus lectiones enumerare liceat, non ponderare.

⁴ Ita longa est] Hoc anno consules erant Antonius & Dolabella, interfecto idibus Martii Cæsare, cujus locum Dolabella occupavit. His anno sequenti successuri erant Hirrius & Panfa, Hirrius & Panfa Planco & D. Brutus. *Manutius.*

⁵ Asta] Singulorum dierum. *Manut.*

tem erat amoris mei, quem a tua pueritia susceptum non servavi solum, sed etiam auxi, monere te, atque hortari, ut in rempublicam omni cogitatione curaque incumberes. Quæ si ad tuum tempus perducitur, facilis gubernatio est. Ut perducatur autem, magnæ cum diligentia est, tum etiam fortunæ. Sed & te aliquanto ante (ut spero) habebimus, &, præterquam quod reipublicæ consulere debemus, tamen tuæ dignitati ita favemus, ut omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillime & reipublicæ, quæ mihi carissima est, & amicitia nostræ, quam sanctissime nobis colendam puto, me intelligo satisfacturum. Furnium nostrum tanti a te fieri, quantum ipsius & humanitas & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo: teque hoc existimare volo, quidquid in eum ⁶ iudicii officiique contuleris, id ita me accipere, ut in meipsum te putem contulisse. Vale.

⁶ *Judicii*] Beneficii. Nam beneficia hinc bene de rebus judicare. J. F. Gronov. poratorum hominum argumentum sunt, illos

CICERO PLANCO S.

II. MEUM studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tuto in senatum, aut honeste venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam libere de republica sentiens versari potest in summa impunitate gladium: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de republica dicere, ubi me & melius & propius audiant ¹ armati, quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis. Ne in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus, quæ nihilominus, ut ego abim, confici possunt, peto a te, ut me rationem habere velis & salutis, & dignitatis meæ. Vale.

ARG. Excusat, quod in senatum ad agenda Planci causam non venerit, & officia sua in aliis rebus polliceretur. Anno U. C. 709. ¹ *Armati*] Ab Antonio Consule.

CICERO PLANCO S. D.

III. CUM ipsum Furnium per se vidi libentissime, tum hoc libentius, quod illum audiens te videbra audire. Nam & in re militari virtutem, & in administranda provincia iustitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam exposuit, & præterea mihi non ignotam in consuetudine & familiaritate suavitatem tuam adjunxit: præterea summam erga se ¹ liberalitatem. Quæ omnia mihi jucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego, Plance, necessitudinem constitutam habui cum domo vestra ante aliquanto quam tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua: confirmata jam ætate familiaritatem, cum studio meo, tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faveo dignitati tuæ, quam mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa consecutus es, virtute duce, comite fortuna; quæ es adeptus adolescens, multis invidentibus, quos ingenio industriaque fregisti. Nunc me, amantissimum tui, nemini concedentem, qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquæ vitæ dignitatem ex optimo reipublicæ statu acquires. Scis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus, cum homines existimarent te nimis fervire temporibus: quod ego quoque existimarem, te si ea, quæ patiebare, probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem quid sentiret, te arbitraber videre quid posses. Nunc alia ratio est. Omnium rerum tuum iudicium est, idque liberum. Consul es designatus, optima ætate, summa eloquentia, maxima orbitate reipublicæ virorum talium. Incumbe, per deos immortales, in eam curam & cogitationem, quæ tibi summam dignitatem & gloriam afferat. Unus autem est, hoc præsertim tempore, per tot annos republica devexata, reipublicæ bene gerendæ cursus ad gloriam. Hæc amore magis

Tom. VII.

T t

im-

ARG. Vertius Cicero, ne, quod accidit, cum Antonio se Plancus conjugat, aucupatur laudibus ejusdem benevolentiam, hortaturque ut remp. tueatur. Anno U. C. 710. ¹ *Liberalitatem*] Non largitionem, sed summam quandam humanitatem & consuetudinem gratificandi, ut epist. 7. lib. I. & 9. lib. V. *Mantuanus*.

impulsus scribenda ad te putavi, quam quod arbitrarer te monitis & præceptis egere. Sciebam enim ex iisdem te hæc haurire fontibus, ex quibus ipse hauseram. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putavi, ut potius amorem tibi ostenderem meum, quam ostentarem prudentiam. Interea, quæ ad dignitatem tuam pertinere arbitror, studiose diligenterque curabo.

PLANCUS CICERONI.

IV. **G**RATISSIMÆ mihi tuæ literæ fuerunt, quas ex Furnii sermone¹ te scripsisse animadverto. Ego autem præteriti temporis excusationem assero, quod te profectum audieram: nec multo ante redisse scivi, quam ex epistola tua cognovi. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, sine maxima culpa videor posse præterire. In quo tuendo habeo causas plurimas, vel paternæ necessitudinis, vel meæ a pueritia observantiæ, vel tui erga me mutui amoris. Quare, mi Cicero, quod mea tuæque patitur ætas, persuade tibi, te unum esse, in quo ego colendo patriam mihi constituerim sanctitatem. Omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentiæ plena, quæ summa est, videntur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conscientia metior. Quare si aut aliter sentirem, certe admonitio tua me reprimere, aut, si dubitarem, hortatio impellere posset, ut id sequerer, quod tu optimum putares. Nunc vero quid est, quod me in aliam partem trahere possit? Quæcunque in me bona sunt, aut fortunæ beneficio tributa, aut meo labore parta, etsi a te propter amorem carius sunt æstimata; tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt,² ut, præter bonam famam, nihil desiderare videantur. Quare hoc unum tibi persuade: quantum viribus eniti, consilio

ARG. Gratiæ agit Cicero, quod se ad verissimam gloriæ studium sit adhoratus, seque in reip. potestate fore pollicetur. Anno U. C. 710.

¹ Te scripsisse] Tua manu, non amanuensis. Manus. Sed vetus commentator: Ex sermone Furnii, id est, propter ea, quæ Fur-

niius de me locutus est tecum. Cellar.

² Ut præter bonam famam] Ut unicum, quod iis addere possum, sit bona hominum de his existimatio. Tacite significat propter mala tempora, & quod servendum esset Cæsari, nondum eam mereri se potuisse. J. F. Gronov.

filio providere, auctoritate movere potuero, hoc omne reipublicæ semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas, optabilis mihi quidem, tui præsentis esset, unquam a tuis consiliis discreparem: nec nunc committam, ut ullum meum factum reprehendere jure possis. Sum in expectatione omnium rerum, quid³ in Gallia citeriore, quid in urbe mense Januario geratur, ut sciam. Interim maximam hic sollicitudinem curamque sustineo, ne inter⁴ aliena vitia hæc gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit, certe & tibi, cui maxime cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

³ In Gallia citeriore] Cisalpinæ: cui præerat D. Brutus, & ipse consul designatus, ⁴ Aliena vitia] Nostra scilicet, dum in Mutinæ inclusus, obsidente M. Antonio. Manusius. ter nos contendimus. Idem.

CICERO PLANCO S.

V. **B**INAS a te accepi literas eodem exemplo: quod ipsum te laborare, ut ad me mihi expectatissimæ literæ perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihiq; in comparatione difficilem ad iudicandum, amoremne erga me tuum, an animum in rempublicam pluris æstimandum putarem. Est omnino patriæ caritas, meo quidem iudicio, maxima: sed amor, voluntatisque conjunctio plus certe habet suavitatis. Itaque commemoratio tua paternæ necessitudinis, benevolentiaque ejus, quam erga me a pueritia contulisses, cæterarumque rerum, quæ ad eam sententiam pertinebant, incredibilem mihi lætitiã¹ attulerat. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de republica, quemque habiturus esses, mihi erat jucundissima: eoque major erat hæc lætitiã, quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed plane etiam oro, quod feci his literis, quibus tu humanissi-

T t 2 me

ARG. Denuo Plancum ad suscipiendam figat. Anno U. C. 710.

¹ Attulerat] Manusius, attulerum.

me respondisti, ut tota mente, omnique animi impetu in rempublicam incumbas. Nihil est, quod tibi majori fructu gloriaeque esse possit: nec quidquam ex omnibus rebus humanis est praeclearius, aut praestantius, quam de republica bene mereri. Adhuc enim patitur tua summa humanitas, & sapientia, me, quod sentiam, libere dicere. Fortuna suffragante videris res maximas consecutus; quod quanquam sine virtute non potuisses, tamen ex maxima parte, ea, quae es adeptus, fortunae temporibusque tribuuntur. His temporibus difficillimis, reipublicae quidquid subveneris, id erit totum & proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latronibus exceptis, odium in Antonium. Magna spes in te, & in tuo exercitu magna expectatio. Cujus, per deos, gratia, gloriaeque cave tempus amittas. Sic moneo, ut filium; sic faveo, ut mihi; sic hortor, ut & pro patria, & amicissimum. Vale.

² *Id erit totum & proprium tuum*] Optime praefatus codex, quem Lambinus consuluisset, *id erit totum proprium & tuum*. Vulgata nullus est pretii: copula sane suo loco posita non est. Venuste assem, ut & apud alios scriptores, *proprium & tuum* tanquam *conversiva* conjunguntur. Lambinus conjecit, *id erit totum proprie tuum*. Graev.

CICERO PLANCO.

VI. **Q**UAE locutus est Furnius noster de animo tuo in rempublicam, ea gratissima fuerunt senatui, populoque Romano probatissima. Quae autem recitatae literae sunt in senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visae sunt. Pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, a foedissimis latronibus obsideretur: qui aut positis armis pacem petere debent, aut, si pugnantes eam postulant, victoria pax, non pactioe parienda est. Sed de pace literae vel Lepidi, vel tuae, quam in partem acceptae sint, ex viro

ARG. Plancus literis ad senatum scriptis pacem cum Antonio suaserat: quam Cicero his dissuadet, quae armis potius, quam pacatione sit querenda: hortaturque, ut sejungat se a societate malorum; totusque ad remp. transeat. Anno U. C. 710.
¹ *Collega tuus*] D. Brutus, consul cum Planco designatus. Manur.

² *Obsideretur*] Mutinae. Ep. 11. 14. *Idem*.
³ *Lepidi*] Hic est M. Fenilius Lepidus, qui, decreta sibi Hispania, in Gallia tamen adhuc, civilis belli, ab Antonio fuscitati, exitum expectans, moratur. Postea, prodita rep. triumvir cum Antonio & Octavio fuit, everrendae, non, ut aiebant ipsi, constituendae reip. *Idem*.

viro optimo, fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas, ut, quanquam nec tibi ipsi consilium deesset, & fratris Furniique benevolentia, fidelisque prudentia tibi praesto esset futura, vellem tamen mea quoque auctoritatis, pro plurimis nostris necessitudinibus, praecipuum ad te aliquod pervenire. Crede igitur mihi, Plance, omnes quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos) eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Romani, & cum senatus auctoritate conjunxeris. Sejunge te, quaeso, aliquando ab iis, cum quibus te non tuum iudicium, sed temporum vincula conjunxerunt. Complures in perturbatione reipublicae consules dicti; quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo extitit in rempublicam consulari. Talem igitur te esse oportet, qui primum te ab impiorum civium, tui dissimiliorum, societate sejungas, deinde & senatui bonisque omnibus auctorem, principem, ducem praebes: postremo, ut pacem esse iudices non in armis positos, sed in abjecto armorum & servitutis metu. Haec si & ages, & senties, tum eris non modo consul & consularis, sed magnus etiam & consul & consularis. Sin aliter, tum in istis amplissimis nominibus honorum non modo dignitas nulla erit, sed erit summa deformitas. Haec, impulsus benevolentia, scripsi paulo severius; quae tu in experiendo ea ratione, quae te digna est, vera esse cognosces. D. XIII. Kal. April.

⁴ *Auctorem, principem, ducem*] Augerur. *Princeps* autem plus est, quam *Auctor*; & sententia singulari verbis. Nam *Auctor* est, *Dux* plus, quam *Princeps*. Manur.
non qui alios sequitur, sed qui movet. ⁵ *Et ratione*] his rebus agendis. *Idem*.

PLANCUS CICERONI.

VII. **P**LURA tibi de meis consiliis scriberem, rationemque omnium redderem verbosius, quo magis judicares, omnia me reipublicae praestitisse, quae & sua exhortatione excepi,

ARG. Causam breviter indicat, & studii in remp. sui serius patefacti, suamque dignitatem Ciceroni commendat. Anno 710.

cepti, & mea affirmatione tibi recepi: (non minus enim a te probari, quam diligi, semper volui; nec te magis in culpa defensorem mihi paravi, quam prædicatorem meritorum meorum esse volui) sed brevior me duæ res faciunt; una, quod publicis literis omnia sum persecutus; altera, quod M. Varifidium, equitem Romanum, familiarem meum, ipsum ad te transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non, medius fidius, mediocri dolore afficiebar, cum alii occupare possessionem laudis viderentur: sed usque mihi temperavi, dum perducerem eo rem, ut dignum aliquid & consulatu meo; & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non sefellerit, me consecuturum, ut maximo præsidio reipublicæ nos fuisse & nunc sentiant homines, & in posterum memoria teneant. A te peto ut dignitati meæ suffrageris; & quarum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus posse te, quam velle, exploratum mihi est. Fac valeas, meque mutuo diligas.

¹ Publicis literis] Quæ sequuntur. Corrad. in Remp. sunt professi. Corrad.
² Cum alii occupare possessionem laudis viderentur] Qui ante me bonam voluntatem
³ Rerum spe] Honoribus propositis. Man.

PLANGUS IMP. COS. DES. COSS. PR. TRIB. PLEB. SEN.
 POP. PL. Q. R. S. D.

VIII. **S**I cui forte videor diutius & hominum expectationem, & spem reipublicæ de mea voluntate tenuisse suspensam, huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequentium officio quidquam ulli pollicendum. Non enim præteritam culpam videri volo redemisse, sed optimæ mentis cogitata jampridem, maturo tempore enuntiare. Non me præteribat, in tanta sollicitudine hominum, & tam perturbato statu civitatis, fructuosissimam esse professionem bonæ voluntatis,

ARG. Causas affectet, cur se sero libertatis defensorem profiteatur; & de exercitu & provinciæ statu significat. Anno U. C. 710.
¹ Suspensam] Plangus, inquit Paternus; II. 63. dubia fide, quarum esset partidum, diu secum luctatus, senariusque se literis con-

ditans, mox D. Bruti proditor fuit.
² Sed optimæ mentis] Cum optimum propositum nunquam non habuerim, nunc deum id palam præsecundi maturum & commodum tempus apparuit. J. F. Gronov.

tatis, magnosque honores ex ea re complures consecutos videbam. Sed, cum in eum casum me fortuna demississet, ut aut, celeriter pollicendo, magna mihi ipse ad proficiendum impedimenta opponerem; aut, si in eo mihi temperavisssem, majores occasiones ad opitulandum haberem; expeditius iter communis salutis, quam meæ laudis esse volui. Nam quis in ea fortuna, quæ mea est, & ab ea vita, quam in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea spe, quam in manibus habeo, aut sordidum quidquam pati, aut perniciosum concupiscere potest? Sed aliquantum nobis temporis, & magni labores, & multæ impensæ opus fuerunt, ut quæ reipublicæ bonisq; omnibus polliceremur, exitu præstaremus: neque ad auxilium patriæ nudi cum bona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis sæpe præmiis sollicitatus ut ab reipublica potius moderata, quam ab uno infinita speraret. Confirmandæ complures civitates, quæ superiore anno largitionibus concessionalibusque præmiorum erant obligatæ, ut & illa vana putarent, & eadem a melioribus auctoribus pendenda existimarent. Eliciendæ etiam voluntates reliquorum, qui finitimis provinciis exercitibusque præferunt, ut potius cum pluribus societatem defendendæ libertatis iniremus, quam cum paucioribus funestam orbi terrarum victoriam partiremur. Munienti vero nosmetipsi fuimus, aucto exercitu, auxiliisque multiplicatis, ut, cum præferremus sensus aperte, tum etiam, invitis quibusdam, sciri, quid defensori essemus, non esset periculosum. Ita nunquam diffitebor, multa me, ut ad effectum horum consiliorum pervenirem & simulasse invitum, & dissimulasse cum dolore: quod, præmatura denuntiatio boni civis imparati quam periculosa esset, ex casu collegæ videbam.

Quo

³ Magna mihi ipse ad] Sic Faernus, Lamb. &c. Sed Victorius, aliiq; magna in spe ad, &c.

⁴ Labores] Alii, laboris... opus fuit.

⁵ Superiore anno] Antonio consule. Man.

⁶ Quam cum paucioribus] Malui, inquit, plures socios habere, indeque minorem laudem adipisci ejus victoriæ, quam cum paucis, ut majorem gloriam, si recte res cecisset, consequeretur, partiri & dividere victo-

riam. Jacturam enim potius æquo animo laudis facere volui (defendendæ reip. socios querens, cum pluribusque victoriam communicans) quam cum paucioribus periculose nimis & temerarie eam dividere. Et si enim eam adeptus cum paucioribus, majorem gloriam acquirerem: nimis magno tamen reipublicæ damno id fecissem, funesta enim victoria fuisset. Victor.

Quo nomine etiam C. Furnio legato, viro forti atque strenuo, plura etiam verbo, quam scriptura, mandata dedimus: ut & testius ad vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibusque rebus & communem salutem muniri, & nos armari conveniret, præcepimus. Ex quo intelligi potest, curam reipublicæ summæ defendendæ jampridem apud nos excubare. Nunc, cum deum benignitate ab omni re fumus paratiores, non solum bene sperare de nobis homines, sed explorate judicare volumus. Legiones habeo quinque sub signis, & sua fide virtuteque reipublicæ conjunctissimas, & nostra liberalitate nobis obsequentes. Provinciam omnium civitatum consensu paratissimam, & summa contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumque tantas copias, quantas hæc gentes ad defendendam suam salutem libertatemque conficere possunt. Ipse ita sum animo paratus, ut vel⁷ provinciam tueri, vel ire quo reipublica vocet, vel tradere exercitum, auxilia, provinciamque, vel omnem impetum belli in me convertere non recusem, si modo meo casu aut confirmare patriæ salutem, aut periculum possim morari. Hæc si⁸ jam expeditis omnibus rebus, tranquilloque statu civitatis polliceor, in damno meæ laudis, reipublicæ commodo labor. Sin ad societatem integerrimorum & maximorum periculorum accedam, consilia mea æquis iudicibus ab obtrectatione invidiorum defendenda commendo. Mihi quidem ipsi fructus meritorum meorum in reipublicæ incolumitate satis magnus est paratus.⁹ Eos vero, qui meam auctoritatem, & multo magis vestram fidem secuti, nec ulla spe decipi, nec ullo metu terri potuerunt, ut commendatos vobis habeatis, petendum videtur.

⁷ Provinciam] Re, & nomine. Corr.

⁸ Jam expeditis omnibus rebus] Profligato

ad Murinam Antonio. Manutius.

⁹ Eos vero] Milites. Idem.

PLAN-

PLANCUS CICERONI S.

IX. **N**IHIL me tibi temere, aut te cæteris de me frustra recepisse lator. Certe hoc majus habes testimonium amoris mei, quo maturius tibi, quam cæteris, consilia mea volui esse nota. In dies vero meritorum meorum fieri accessiones pervidere te spero, cogniturum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicero, (¹ ita ab imminetibus malis reipublica, me adjuvante, liberetur) sic honores præmiæque vestra suspicio, conferenda certe cum immortalitate, ut sine his nihil de meo studio perseverantiaque sim remissurus. Nisi in multitudine optimorum civium impetus animi mei fuerit singularis, & opera præcipua, nihil ad meam dignitatem accedere volo suffragatione vestra.² Concupisco autem nihil mihi, contra quod ipse pugno. Et³ temporis, & rei te moderatorem facile patior esse. Nihil aut sero, aut exigue a patria civi tributum potest videri. Exercitum a. d. sextum Kal. Masias Rhodanum trajeci, magnis itineribus.⁴ Vienna equites mille via brevioris præmisi. Ipse, si⁵ ab Lepido non impediar, celeritate satisfaciam: si autem itineri meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & numero, & genere, & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas me, si mutuo me facturum scis, rogo. Vale.

Tom. VII.

V U

GI-

ARG. Suum studium erga temp. præ se fert: dignitatem suam commendat: quid egerit & adurus sit, exponit: exercitum laudat. Anno U. C. 710.

¹ Ita ab imminetibus malis] Est hoc jurandi & affirmandi genus non inventum. Augustus in epist. ad Tiberium apud Sueton. Jucundissime, & ita sum felix, vir fortissime, & dux vobiscum. Cicero. IV. Catilin. Ita mihi salus reipublica vobiscum perfrui liceat, ut ego, quod in hac causa vehementior sum, non auctoritate animi superbor. Idem XVI. ad Att. epist. 13. de Octavio: Jurat, ita sibi potentis honores consequi liceat. Grævius.

² Concupisco autem nihil mihi, contra quod ipse pugno] Difficilis ad intelligendum locus: nec veteres libri consentiunt: nam plerique, Contra quod: unus, Contra quam: alius, Contra quem. Fortasse autem hoc dici-

tur: & nihil mihi mea causa concupisco; cum ad reip. salutem dignitatemque omnia referam; & contendo tamen atque elaboro, ut ea consequar, quæ minime concupisco. Manutius. Quid si: contraque me ipse pugno. Vel contraque ipse pugno. Atque his verbis verecunde præmia postulat. Bern. Rustil.

³ Temporis, & rei] Volo te judicare ac statuere, & quando, & quid petam: vel, & quo tempore, & quibus me honoribus afficere debeatis. Epist. 21. Tu videris, quantum, & quando tuum munus apud me velis esse. Manutius.

⁴ Vienna] Alii, Vinnam: quod non placet. Est autem Vienna Allobrogum, quam Strabo principem urbem vocat. Idem.

⁵ Ab Lepido] De cujus in temp. animonondum constabat. Epist. sequenti. Idem.

CICERO PLANCO.

X. **E**TSI fatis ex Furnio nostro cognoram, quæ tua voluntas, quod consilium de republica esset; tamen, tuis literis lectis, liquidius de toto sensu tuo judicavi. Quamobrem, quamquam in uno praelio omnis fortuna reipublicæ disceperat; quod quidem, cum hæc legeres, jam decretum arbitrabar fore; tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebruit, magnam es laudem consecutus. Itaque si ¹ consullem Romæ habuissemus, declaratum esset ab senatu cum tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus & apparatus tuus. Cujus rei non modo non præterit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc, meo quidem iudicio, fuit. Is enim ² denique honos mihi videri solet, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris deferretur & datur. Quare, sit modo aliqua respublica, in qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. Is autem, qui vere appellari potest honos, non ³ invitamentum ad tempus, sed perpetuæ virtutis est præmium. Quamobrem, mi Plance, incumbere toto pectore ad laudem, subveni patriæ, opitulare collegæ, omnium gentium consensum & incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officiis, vetustate conjuncti, patriæ caritas accessit, eaque effecit ut tuam vitam anteferrem meam. III. Kal. April.

ARG. Laudat Planci præclaram voluntatem studiumque juvandi remp. ideoque præmia sperare ab senatu jubet, in qua re suam operam pollicetur, hortaturque ut pergat in tuenda rep. Anno U. C. 710.

¹ Consullem] Nam aberat uterque consul, Hirrius & Pansa, ad Mutinam obsidione liberandam profecti. Manutius.

² Denique] Ut paucis dicam, ex quibus reliqua colligi possint. Græv.

³ Invitamentum] Hoc dicit, quia voluntatem quidem Plancus, transiecto Rhodano, ostenderat, nihil tamen adhuc re ipsa præstitit: ut, si quid ei tribueretur, invitamentum potius, quam præmium, videri posset. Manutius.

PLAN-

PLANCUS CICERONI.

XI. **I**MMORTALES ago tibi gratias, agamque, dum vivam. Nam, relaturum me, affirmare non possum. Tantis enim tuis officiis non videor mihi respondere posse: nisi forte (ut tu gravissime disertissimeque scripsisti) ita sensurus es, ut me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilius certe nihil facere potuisses. Primæ tuæ ¹ sententiæ infinitis cum ² muneribus, posteriores ad tempus arbitriumque amicorum meorum compositæ, oratio assidua & perpetua de me, jurgia cum obrestatoribus propter me, notissima mihi sunt. Non mediocris adhibenda mihi est cura, ut reipublicæ me civem dignum tuis laudibus præstem; in amicitia tua memorem atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere, & me, si, quem esse voluisti, cum ³ exitu rebusque cognoscis, defende ac suscipe. Cum Rhodanum copias trajecissem, fratremque cum tribus millibus equitum præmissem, ipse iter ad Mutinam dirigerem; in itinere, de praelio facto, Brutoque & Mutinam obsidione liberatis, audivi. Animadverti nullum alium receptum Antonium, reliquiasque, quæ cum eo essent, habere, nisi in his partibus; duasque ei spes esse propositas, unam Lepidi ipsius, alteram exercitus. Quod quædam pars exercitus non minus furiosa est, quam qui cum Antonio fuerunt, equitatum revocavi. Ipse in Allobrogibus constiti, ut perinde ad omnia paratus essem, ac res me moneret. Si nudus huc se Antonius conferet, facile mihi videor per me sustinere posse, remque publicam ex vestra sententia administrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur. Si vero copia-

V u z rum

ARG. Gratias agit beneficiæ Cicerois, & de suo in remp. Radio pollicetur omnia. Anno U. C. 710.

¹ Sententiæ] Dicitur in senatu. Manutius.

² Muneribus] Quæ mihi decernebas. Idem.

³ Exitu rebusque] Hoc est, si ipsis factis me talem præstem, qualem tu me esse omni-

bus testatus es. Ovid. III. Metam. *Vana diu visa est vox auguris: exitus illius Resque probat.* Cic. I. Tusc. *Hic & reliquis auctoribus nisi, confirmant causam rebus a diis immortalibus judicatum.* Hoc est, ipso facto dii declararunt. Ovid. II. Fast. *Nihil opus est verbis: credite rebus, ait.* Græv.

rum aliquid secum adducet, & si decima legio veterana, qua nostra opera revocata cum reliquis est, ad eundem firem redierit; tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera a me: idque me praestaturum spero, dum istinc copia trajiciantur, conjunctaque nobiscum facilius perditos opprimant. Hoc tibi spondeo, mi Cicero, neque animum, nec diligentiam mihi defuturam. Cupio mehercules nullam residuam sollicitudinem esse: sed si fuerit, nec animo, nec benevolentiae, nec patientiae cujusquam pro vobis cedam. Do quidem ego operam, ut etiam Lepidum ad hujus rei societatem incitem, omniaque ei obsequia polliceor, si modo rempublicam respicere volet. Utor in hac re adiutoribus, interpretibusque, fratre meo, & ⁴ Laterense, & Furnio nostro. Non me impediunt privatae offensiones, quo minus pro reipublicae salute etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil profecero, nihilominus maximo sum animo, & ⁵ majore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valeas, meque multo diligas.

⁴ Laterense] M. Juventio Laterensi, Lepidi legato. *Manutius.*

⁵ Majore] Quia socium & participem ejusdem gloriae Lepidum non habeo. *Idem.*

CICERO PLANCO.

XII. **ETSI** ¹ reipublicae causa maxime gaudere debeo, tantum ei te praesidii, tantum opis attulisse extremis pene temporibus; tamen ita te victorem complectar, reipublicae recuperata, ut magnam partem mihi laetitiae tua dignitas ² affe-

ARG. Gratas senatus Planci literas fuisse, & quae eius causa in senatu acta sint, significat, & ad liberandam remp. diligentissime hortatur. *Anno U. C. 710.*

¹ *Etsi veip.*] Hanc epistolam arbitror illi, quae est ad senatum populamque Rom. a Planco scripta, subiungi debere: tunc huic eo loco fita eam quae incipit, *Nihil me tibi*: post eam vero addi superiorem, cujus initium, *Immortales ago tibi gratias*. Nam eam quidem quae incipit, *Etsi satis ex Farnio*, vel omnibus hisce quas modo nominavimus, atque adeo illi ipsi quae sic inchoa-

tur, *Plura tibi*, puto praeposendam, ut sit numero septima. Hoc arbitror ad sententiam literarum consequendam percipiendamque pertinere: in quo jam vel Tironis culpa esse potest. Quod si quis etiam eam quae sequitur, praeponat huic Planci, quam ultimam hactenus fecimus, cujus initium, *Immortales ago*, non inepte meo iudicio fecerit: atque etiam eas quae incipiunt, *O gratam famam*: nam ne interpres quidem absurde est ratiocinatus de conjungendis duabus istis Planci epistolis. *Bera. Rasil.*

³ afferat, quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo. Cave enim putes illas unquam literas ³ graviore, quam tuas, in senatu esse recitatas: idque contigit cum meritorum tuorum in rempublicam eximia quadam magnitudine, tum verborum, sententiarumque gravitate. Quod mihi quidem minime novum, qui & te nossem, & tuarum literarum ad me missarum promissa meminissem, & haberem a Furnio nostro tua penitus consilia cognita. Sed senatui majora visa sunt, quam erant expectata; non quod unquam de tua voluntate dubitasset; sed nec, quantum facere posses, nec, quo progredi velles, exploratum satis habebat. Itaque cum a. d. vii. Idus April. mane mihi tuas literas M. Varifidius reddidisset, easque legissem, incredibili gaudio sum elatus: cumque magna multitudo optimorum virorum & civium me ⁴ de domo deduceret, feci continuo omnes participes meae voluptatis. Interim ad me venit ⁵ Munatius noster, ut consuerat: at ego ei literas tuas: nihil dum enim sciebat. Nam ad me primum Varifidius, idque sibi a te mandatum esse dicebat. Paulo post idem mihi Munatius eas literas legendas dedit, quas ipsi miserat, & eas, quas publice. Placuit nobis, ut statim ad Cornutum, praetorem urbanum, literas deferremus; qui, quod consules aberant, consulare munus sustinebat ⁶ more majorum. Senatus est continuo convocatus, frequensque convenit propter famam, atque expectationem tuarum literarum. Recitatis literis, ⁷ oblata religio Cornuto est, pullariorum admonitu, non satis diligenter eum auspiciis operam dedisse: idque ⁸ a nostro colle-

² *Afferat*] In Mediceo *asfert* scriptum est: *asfert* igitur legi debet: contaminata ab imperio vera lectio fuit, qui dum credidit se emendare, corripit. *Vilior.*

³ *Graviores*] *Manut. graviores.*

⁴ *De domo*] Mos fuit, ut principes viri, quoties prodibant, a clientibus deducerentur, reducerenturque; etiam ab amicis & familiaribus. *Cellar.*

⁵ *Munatius*] T. Munatius, de quo in extrema epistola. Hic Planci cognatus potius, quam frater, fuit. Nam ille alter T. Munatius, quem Pedianus ait hujus L. Planci fratrem fuisse, in castris Antonii fuit: ut

patet epist. 3. 4. 25. *Manut.*

⁶ *More majorum*] Eius prima dignitas erat absentibus *Cois. Idem.*

⁷ *Oblata religio Cornuto est*] Hoc est, religione, auspiciis impeditus fuit ne in senatu quicquam ageretur. *Religio* est metus deorum, qui inhibet facere quae velis. *Plaut. Mercator, v. 2. Religionem illic obicit: recipiam me illic.* Hoc est, ex observatione omnis *Verba volant* incussit. Christiani dicent *scripturam conscientiae iniecit* ne hoc vel illud faciat. *Grævius.*

⁸ *A nostro collegio*] *Augurum. Corrad.*

collegio comprobatum est. Itaque res dilata est in posterum. Eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Servilio; qui cum gratia effecisset, ut sua sententia prima pronuntiaretur, frequens eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit; meaque sententia, quae secunda pronuntiata erat, cum frequens assentiretur senatus, rogatu Servilii P. Titius intercessit. Res in posterum dilata. Venit paratus Servilius, Jovi ipsi iniquus, cujus in templo res agebatur. Hunc quemadmodum frerim, quantaque contentione Titium intercessorem abjecerim, ex aliorum te literis malo cognoscere. Unum hoc ex meis: senatus gravior, constantior, amicior tuis laudibus esse non potuit, quam tum fuit. Nec vero tibi senatus amicior, quam cuncta civitas. Mirabiliter enim populus Romanus univ ersus, & omnium generum ordinumque consensus ad liberandam rempublicam conspiravit. Perge igitur, ut agis, nomenque tuum commenda immortalitati: atque haec omnia, quae habent speciem gloriae, collecta inanissimis splendoris insignibus, contemne, brevia, fugacia, caduca existima. Verum decus in virtute positum est; quae maxime illustrat magnis in rempublicam meritis. Eam facultatem habes maximam: quam quando complexus es, tene; perface, ut ne minus respública tibi, quam tu respública debeas. Me tuae dignitatis non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognoscis. Id cum respública, quae mihi vita est mea carior, tum nostrae necessitudini debere me judico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem, quod bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam, & fidem, magis etiam perspexi, in ejus incredibili erga te benevolentia & diligentia. III. Id. April.

CICERO PLANGO.

XIII. **U**T primum potestas data est augendae dignitatis tuae, nihil pratermissi in te ornando, quod positum esset.

ARG. De S. C. pro dignitate Planci fasciolum conficiat. Anno U. C. 710. scribit, cumque hortatur ut Antonianum bel-

set aut in praemio virtutis, aut in honore verborum: id ex ipso senatus-consulto poteris cognoscere. Ita enim est perscriptum, ut a me de scripto dicta sententia est: quam senatus frequens secutus est summo studio, magnoque consensu. Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram te magis judicio bonorum, quam insignibus gloriae delectari: tamen considerandum existimavi, etiam si tu nihil postulares, quantum tibi a republica deberetur. Tu ¹ contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus ² non Ajacem, nec Achillem, sed ³ Ulysem appellavit * *πτολ' πορ'ον*.

¹ *Contexes extrema cum primis*] Bellum a consiliis & Octavio magna jam ex parte profugatum, ipse penitus, oppresso Antonio, conficiens. *Munatius*.

² *Non Ajacem, nec Achillem*] Utrumque Ulyssae fortiozem. *Idem*.

³ *Ulysses*] Quia bello Trojano, astutia sua capto Ilio & incendio, finem fecit. *Idem*.

⁴ *πτολ' πορ'ον*] Vastatorem urbis. Semper eum vocat Homerus *πτολ' πορ'ον*, ut ait Strabo lib. I. *Idem*.

CICERO PLANGO S.

XIV. **O** GRATAM famam biduo ante victoriam, de subfidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis! Atque etiam hostibus suis, spes omnis in te est. Fugisse enim ex praelio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idque cum multis. Sperabamque etiam Lepidum, respúblicae temporibus admonitum, tecum & respúblicae satis esse facturum. In illam igitur curam incumbere, mi Plance, ut ne quae scintilla teterimi belli relinquatur. Quod si erit factum: & rempublicam divino beneficio affeceris, & ipse aeternam gloriam consequere. D. III. Non. Mai.

ARG. Laudat Planci Rodium & celeritatem in auxiliis Bruto collegae ferendis, hor- taturque ut belli reliquias extinguat. Anno U. C. 710.

PLANCUS CICERONI.

XV. **H**IS literis scriptis, quæ postea accidissent, scire te, ad reipublicam putavi pertinere. Sedulitas mea (ut spero) & mihi, & reipublicæ tulit fructum. Namque assiduus internuntiis cum Lepido egi, ut, omissa omni contentione, reconciliataque voluntate nostra, communi consilio reipublicæ succurreret: se, liberos, urbemque pluris, quam unum perditum abjectumque latronem, putaret: obsequioque meo, si ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profeci itaque per Laterensem internuntium. Fidem mihi dedit, se Antonium, si prohibere provincia sua non potuisset, bello persecuturum: me, ut venirem, copiasque conjungerem, rogavit: eoque magis, quod & Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate ejus, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me transferunt. Quibus rebus ego cogitatis cunctatus non sum: in cursu bonorum consiliorum Lepidum adjuvandum putavi. Adventus meus quid profecturus esset, vidi: vel quod equitatu meo persequi atque opprimere equitatum ejus possem: vel quod exercitus Lepidi eam partem, quæ corrupta est, & ab republica alienata, & corrigere, & coercere præsentia mei exercitus possem. Itaque in Isara, flumine maximo, quod in finibus est Allobrogum, ponte uno die facto, exercitum a. d. quartum Idus Maii traduxi. Cum vero mihi nuntiatum esset, L. Antonium præmissum cum equitibus & cohortibus ad Forum Julii venisse: fratrem

ARG. Nuntiat quæ ad opprimendum Antonium & egerit, & acturus sit, Anno U. C. 710.

¹ *Flaminie maximo*] Plinius Isaram Rhodano comparat lib. III. cap. 4. *Ment.*

² *Cohortibus*] Tres manipuli, qui & centuriæ dicebantur, unus hastatorum, alter principum, tertius triariorum, cohortem faciebant. Erant autem in singulis manipulis milites CXX, exceptis manipulis triariorum,

in quibus erant LX, tantum; ita sit numerus CCC. militum in cohorte. Aliter Vegetius, mutata millia. Nos Polybium in manipulis, Ciceroem & Varroem in cohortibus: nam eas Polybius nunquam nominavit. Et cohors quidem, cum legio pedum fena millia habuit, id est, Ciceroem ætate, ex quadringentis militibus constabat: quod ex epist. 1. lib. I. ad Attic. licet intelligere: cum vero quaterna tantum millia, & duce-

fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, missi a. d. quintum Idus Maii. Ipse maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu subsequar. Si nos mediocri modo fortuna reipublicæ adjuverit; & audaciæ perditorum, & nostræ sollicitudinis hic finem reperiemus. Quod si latro, præcognito nostro adventu, rursus in Italiam se recipere cœperit, Bruti erit officium occurrere ei: cui scio nec consilium, nec animum defuturum. Ego tamen, si id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui sequatur, Italiam a vastatione defendat. Fac valeas, meque mutuo diligas.

ni in cohorte fuere, id est, belli secundi fuit, ex tribus manipulis supra dictis. I. Punicis tempore, & desinde aliquanto post, dem. non plures quam tercenos viginti cohorts ha-

CICERO PLANCO.

XVI. **N**IHIL post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere vidi, quam tuas, Plance, literas. Redditæ sunt enim frequenti senatu Cornuto, cum is frigidus sane & inconstans recitasset literas Lepidi. Sub eas statim recitatæ sunt tuæ, non sine magnis quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis essent, & studiis, beneficiisque in reipublicam gratissimæ, tum erant gravissimis verbis, & sententiis. Flagitate senatus institit Cornutum, ut referret statim de tuis literis. Ille se considerare velle. Cum ei magnum convicium fieret cuncto a senatu, quinque tribuni plebis retulerunt. Servilius rogatus rem distulit. Ego eam sententiam dixi, cui sunt assensu ad unum. Ea quæ fuerit, ex senatus-consulto cognosces. Tu, quanquam consilium non eges, vel abundas potius; tamen hoc animo esse debes, ut nihil huc rejicias: neve in rebus tam

Tom. VII.

X x

subi-

ARG. Gratissimas senatui fuisse Planci literas, factumque S. C. significat, & ut in subitis senatus consilium ne exspectet, sed ipse a sese consilium capiat, auctor est. Anno U. C. 710.

¹ *Institit Cornutum*] Hoc est, cepit flagitare. Liv. lib. XXIV. *Pro se precibus, tuelis saltem ut parcerent, orare institit.* Terent. Hecyr. III. 3. *Hanc habere orationem me cum principio institit.* Grævius.

subitis, tamque angustis a senatu consilium petendum putes. Ipse tibi sis senatus. Quocunque te ratio reipublicæ duceret, sequere. Cures, ut ante factum aliquid a te egregium audiamus, quam futurum putarimus. Illud tibi promitto, quidquid a te erit factum, id senatum non modo ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum, comprobaturum.

PLANCUS CICERONI.

XVII. ANTONIUS Id. Maii ad Forum Julii cum primis copiis venit. ¹ Ventidius bidui spatio ² abest ab eo. Lepidus ad Forum Voconii castra habet, qui locus a Foro Julii quatuor & viginti millia passuum abest, ibique me expectare constituit, quemadmodum ipse mihi scripsit. Quod si omnia mihi integra & ipse, & fortuna servarit, recipio vobis celeriter me negotium ex sententia confecturum. Fratrem meum, assiduis laboribus concursationibusque confectum, graviter se habuisse, antea tibi scripsi: sed tamen cum primum posse ingredi cœpit, non magis sibi, quam reipublicæ, se convaluisse existimans, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solum hortatus sum, verum etiam coegi isto proficisci: quod & illa valetudine magis conficere se, quam me juvare posset in castris: & quod acerbissimo interitu ³ consulum rempublicam nudatam, tali cive prætor in urbanis officiis indigere existimabam. Quod si quis vestrum non probabit, mihi prudentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desiderabam, fecit ut Apellam ad me mitteret, quo obfide

ARG. Presentem belli statum describit, cum excusatione fratris a se dimissi, & commendatione suæ dignitatis. Anno U. C. 710.
¹ Ventidius] P. Ventidius Picens, humiliori loco natus, qui hoc anno, prætor cum esset, consul factus est in locum demortui Q. Pedii, suffecti in locum Hirtii ad Mutinam interfecti. Hic a Pompeji Magni patre, ut ait Valerius lib. VI. in triumphum ductus, postea victum forlidae quæsitit, mulis & vehiculis magistratibus, qui sortiti provincias essent, comparandis. Exultit cum

deinde sic aut fortuna, aut ejus industria, non modo ut prætorum, & eodem anno consulatum gesserit, verum etiam de Parthis primus triumphaverit, & mortuus publico funere, quod paucissimis contigit, quasi gratiam ejus virtuti populo referente, sit elatus. Suetonius, Gellius, Plutarchus, & alii. Manutius.
² Abest ab eo] Coniunxit se cum Antonio. Epist. 33. 34. & 10. lib. XI. Idem.
³ Consulatum] Hirtii, & Panfæ. Epistola 33. Idem.

fide & fide illius & societatis in republica administranda uterer. Studium mihi suum L. Gellius, ⁴ de tribus fratribus ⁵ Sex. Gavianus probavit, quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus. Amicum eum reipublicæ cognosse videor; libenterque ei sum testimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemque meam, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cum benevolentia fecisti.

⁴ Fide] Proficisci. Ut die pro diei, Georg. L. 208. Vide Gellium, IX. 14.
⁵ De tribus fratribus] Probavit, inquit, mihi, in Apella ad me mittendo, studium suum Gellius; in trium autem fratrum negotio, (hoc quale fuerit, ignoratur) Sex. Gavianus. Manutius.
⁶ Sex. Gavianus] M. Segviano. Vetus editio, Segvianus: unde H. Valesius, Segvianus, Notit. Gall. pag. 581.

PLANCUS CICERONI.

XVIII. QUID in animo habuerim, ¹ cum Lævus Nervæque discesserunt a me, & ex literis, quas eis dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti & cupido satisfaciendi reipublicæ bonisque omnibus accidere solet, ut consilium sequeretur periculofum magis, dum me probarem, quam tutum, quod habere posset obrestationem. Itaque post discessum ² legatorum, cum binis continuis literis & Lepidus me ut venirem rogaret, & Laterensis multo etiam magis, prope implorans, obtestaretur, non ullam rem aliam extimescens quam eandem, quæ mihi quoque facit timorem, varietatem atque infidelitatem exercitus ejus: non dubitandum putavi quin succurrerem, meque communi periculo offerrem. Sciebam enim, ³ etsi cautius illud erat consilium, expectare me ad Hæram, dum Brutus trajiceret exercitum, & cum collega consentiente, exercitu concordii, &

X x 2

ARG. Narrat quibus causis ad Lepidum proficiscatur. Anno U. C. 710.
¹ Cum Lævus] Quidam legunt Lævus, vel Lævius, nos veteram scripturam reposuimus Lævus; eundemque credimus esse hunc & illum de quo sic non multo post, Lævus Cispio dabo perseveranda. Victor.
² Legatorum] Lævi Cispii & Nervæ. Cor.
³ Etsi cautius] Lambinum hic sequimur, jubente Gravio, Tomo eius II. p. 418. Prætererat H. Stephanus, Comment. de varis generibus epist. Cic. pag. 225.

& bene de republica sentiente, hostibus obviam ire: tamen, si quid Lepidus bene sentiens detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinaciæ meæ, aut timori videbam, si aut hominem offensum mihi, conjunctum cum republica non sublevassem; aut ipse a certamine belli tam necessarij me removissem. Itaque potius periclitari volui, si posset mea præsentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quam nimis cautus videri. Sollicitiorem certe hominem ⁴ non suis contractis neminem puto fuisse. Nam, quæ res nullam habebat dubitationem, ⁵ si exercitus Lepidi abisset, ea nunc ⁶ magnam affert sollicitudinem, magnumque habet casum. Mihi enim si contigisset, ut prior occurrerem Antonio, non mehercules horam constitisset: tantum ego & mihi confido, & sic percussas illius copias, Ventidiique ⁷ Mulsionis castra despicio. Sed non possum non exhorrescere, si quid intra cutem subest vulneris, quod prius nocere potest, quam sciri, curarique possit. Sed certe ⁸ nisi uno loco me tenerem, magnum periculum ipse Lepidus, magnum ea pars exercitus adiret, quæ bene de republica sentit. Magnam etiam perditū hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias a Lepido abstraxissent. Quæ si adventus meus represserit, agam gratias fortunæ, constantiæque meæ quæ me ad hanc experientiam excitavit. Itaque a. d. xii. Kal. Jun. ab Isara castra movi: pontem tamen, quem in Isara feceram, castellis duobus ad capita positus, reliqui, præsidiaque ibi firma posui, ut venienti Bruto exercituique ejus sine mora transitus esset paratus. Ipse, ut spero, diebus octo, quibus has literas dabam, cum Lepidi copiis me conjungam. Vale.

CI.

⁴ Non suis contractis] Nulla sua culpa, ex his quæ ipse non contraxit. Et sic ad Q. Fr. lib. I. epist. 1. *Grævius*.

⁵ Si exercitus Lepidi abisset] Nulla enim tunc infidelitas mihi timorem faciat. Cor.
⁶ Magnam affert sollicitudinem] Ingeniem mihi subiecit curam, ne scilicet Antonius recipiatur ab exercitu Lepidi, quod evenit. J. F. Gronov.

⁷ Mulsionis] Quia victum comparandis multis, ferroque in castra convehendo, ad-

lescens sibi comparaverat. Vide Plinium lib. VII. cap. 43. *Maur.*

⁸ Nisi uno loco me tenerem] Nisi consisterem uno eodemque in loco, in quo exercitus Lepidus haberet. Vel pro, *Nisi*, legendum *Si*: ut hoc dicat: Si manerem in eodem loco, nec ad Lepidum prope accederem. *Maur.* Idem tamen in suis posterioribus editionibus habet: *Nisi uno loco metueram*. Quod J. F. Gronovio placet. Sed vide infra, epist. 23.

CICERO PLANGO.

XIX. QUANQUAM gratiarum actionem a te non desiderabam, cum te re ipsa atque animo scirem esse gratissimum: tamen (fatendum est enim) fuit ea mihi perjuranda. Sic enim vidi, quasi ea quæ oculis cernuntur, me a te amari. Dices, quid antea? Semper equidem; sed nunquam illustrius. Literæ tuæ mirabiliter gratæ sunt senatui, cum rebus ipsis, quæ erant gravissimæ & maximæ, fortissimi animi, summi que consilii: tum etiam gravitate sententiarum, atque verborum. Sed, mi Plance, incumbere, ut belli extrema pericias. In hoc erit summa & gratia, & gloria. Cupio omnia reipublicæ causa: sed, mehercules, in ea conservanda jam defatigatus, non multo plus patriæ faveo, quam tuæ gloriæ: cujus maximam facultatem tibi immortales, ut spero, dedere, quam complectere, obsecro. Qui enim Antonium oppresserit, is hoc bellum terribissimum periculosissimumque confecerit. Vale.

ARG. Gratiarum actionem sibi gratam fuisse significat, & ut reliquias belli conficiat, horumque & literis ejus senatum delectatum, sitatur. Anno U. C. 710.

CICERO PLANGO.

XX. ITA erant omnia, quæ istinc afferebantur, incerta, ut, quid ad te scriberem, non occurreret. Modo enim quæ vellemus de Lepido, modo contra nuntiabantur. De te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorum alterius fortuna partem habet quandam: alterum, proprium est prudentiæ tuæ. Sed accepi literas a collega tuo, datas Idibus Maiis in quibus erat, te ad se scripsisse, a Lepido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scriperis. Sed minus audes fortasse ¹ propter inanem lætitiæ littera-

ARG. Perit, ut de Lepidi fide significet, U. C. 710.

utrum temp. sequatur; an Antonium: hortaturque, ut reliquias belli opprimat. Anno ¹ Propter inanem lætitiæ litterarum superiorum] Inanis Planci læticia fuit, quam signi-

terarum superiorum. Verum, ut ² errare id, Plance, voluisti, (quis enim id effugerit?) sic decipi te non potuisse, quis non videt? Nunc vero etiam jam erroris causa sublata est. Culpa enim illa, ³ *Bis ad eundem*, vulgari reprehensa proverbio est. Sin, ut scripsisti ad collegam, ⁴ ita se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus, priusquam ita esse tu nos feceris certiores. Mea quidem, ut ad te scripsi scripsi, hac sententia est: Qui reliquias hujus belli oppresserit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto esse, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla esse majora poterunt, tibi tam grata esse, quam ego putavi fore, minime miror, vehementerque laetor. Quae quidem tu, si recte istic erit, majora & graviora cognoscet. iv. Kal. Jun.

significavit epist. 15. cum dixit: *Sedulitas mea reip. tuis fructum*. Quod tamen re ipsa comprobatur postea non est, Lepido neutram in partem inclinante. Propterea non audes, ait Cicero, id credere de Lepido, quod quia credidisti antea, errasse te sentis. *Manut.*

² *Errare*] Quia turpius est decipi, quam errare; cum erremus, ut humani; decipiamur, ut incauti; propterea Plancum excusat, & quasi consolatur, quod erraverit quidem, quia crediderit se esse bono Lepido usurum; deceptus tamen non sit, quia prudentia valeret. Praeterea verbum *Volsisti*, Plancum liberat ab imprudentiae culpa. *Inquit*, inquit, errare voluisti, cum ea sperasse de Lepido, quae vera esse cupiebas; non te quicquam in errorem induxit: decipi e-

nim non potes. Quod si cui, *Errare id*, pro Errare in eo, videatur durius: non esse simile sciat, *Petrone multa*; pro in multis, & hujus generis alia. *Idem*. Alii, ut errare, mi Plance &c.

³ *Bis ad eundem*] Proverbium, quo reprehendi solet is, qui bis ad eundem lapidem offendit. Senarius Graecus de altera ad eundem lapidem offensione a Zenodoto inter adagia refertur, *Δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον ἀπέκρουσεν ἄλλος*. Simile illud Publii Mimi apud Gellium & Macrobius: *Inprobe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit*. Et illud Horatii in epistola ad Pisones: *Ridetur, chorda qui semper obrerat eadem*. *Idem*.

⁴ *Ita se res habet*] A Lepido non recipi Antonium. *Corrad.*

PLANCUS CICERONI.

XXI. **P**UDERET me inconstantiae mearum literarum, si non haec ex aliena levitate penderent. Omnia feci, quare Lepido conjuncto ad rempublicam defendendam, minore sollicitudine vestra, perditis resisterem. Omnia ei contenti cepi, & ultro pollicitus sum, scripsique tibi biduo ante,

CON-

ARG. Perfidiam Lepidi, conjunctionemque cum Antonio nuntiat: subsidium copiarum mitti postulat: suam dignitatem commendat. Anno U. C. 710.

confidere me; bono Lepido esse usurum, communicare confilio bellum administraturum. Credidi chirographis ejus, affirmationi praesentis Laterensis, qui tum apud me erat; reconciliaremque me Lepido, fidemque haberem, orabat. Non licuit diutius bene de eo sperare. Illud certe cavi, & cavebo, ne mea credulitate reipublicae summa fallatur. Cum, in Isara flumine uno die ponte effecto, exercitum traxissem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quod perierat per literas ipse, ut maturarem venire: praesto mihi fuit stator ejus cum literis, quibus ne venirem denuntiabat; se posse per se conficere negotium; interea ad Isaram expectarem. Indicabo temerarium meum consilium tibi: nihilominus ire deceram, existimans eum socium gloriae vitare. Putabam posse me nec de laude jejuni hominis delibare quidquam, & subesse tamen propinquis locis, ut, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar. At Laterensis, vir sanctissimus, suo chirographo mittit mihi literas, in eisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum: in quibus aperte denuntiat, videam ne fallar; suam ² fidem solutam esse; reipublicae ne desum. Exemplar ejus chirographi Titio misi. Ipsa chirographa omnia, & quibus credidi, & ea quibus fidem non habendam putavi, Laevo Cispio dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eo, ut milites ejus, cum Lepidus concionaretur, improbi per se, corrupti etiam per eos qui praesunt ³ Canidios, Rufrenosque, & caeteros, quos, cum opus erit, scietis, conclamarint viri boni, pacem se velle, neque esse cum ullis pugnaturos, duobus jam consulibus ⁴ singulari-

¹ *Jejuni hominis*] Non est laudem appetentis, sed maligni, qui quicquid in alium laudis & gloriae conferatur, sibi decedere existimat. Sic supra lib. II. epist. 17. *Illud vero puffed animi & ipsa malevolentis jejuni aequo inanis: quod Ariobarzanem, quia senatus per me regem appellavit, mibi quoque commendavit, iste in literis non regem, sed regis Ariobarzani filium appellat*. Sic alibi dicit animum nimis angustum & jejunum.

² *Suam fidem solutam esse*] Se jam pro-

missis non teneri. Obstrinxerat enim suam fidem Laterensis, promiseratque omnia de Lepido: mox, ubi recipi Antonium a Lepido vidit, scripsit Planco, se destitutum a Lepido, nec jam ea, quae antea, polliceri. Contrario sensu Terentius in Andr. dixit: *Solvisti fidem: pro, fregisti*. *Manut.*

³ *Canidios, Rufrenosque*] Legatos, vel tribunos militum, aut praefectos, & centuriones. *Idem*.

⁴ *Singularibus*] Hittorpianus non agnoscit,